

ARAŞTIRMA

KADINLARIN TUTUKEVİNDE BULUNMALARININ GENİTAL HİJYEN UYGULAMALARINA ETKİSİ*

Pelin PALAS**

Zekiye KARAÇAM***

Alınış Tarihi: 01.10.2011

Kabul Tarihi: 12.12.2012

ÖZET

Amaç: Araştırmanın amacı kadınların tutukevinde bulunmalarının genital hijyen uygulamalarına etkisini belirlemektir.

Yöntem: Kesitsel olarak, olasılıksız örnekleme yöntemi ile belirlenen 100 kadın ile yapılan bu çalışmada, tutukevinde bulunan kadınların (n=50) genital hijyen uygulamaları tutukevinde bulunmayanlar (n=50) ile karşılaştırılmıştır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından konuya ilişkin literatürden yararlanılarak hazırlanan iki adet soru formu ile toplanmış; t ve ki-kare testleri ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmada tutukevinde bulunmayan kadınların bulunana göre, daha fazla oranda normal vajinal akıntının özelliklerini bilmedikleri (%90.0'e karşı %72.0), son bir ay içinde anormal akıntı yaşadıkları (%58.0'e karşı %30.0) ve anormal akıntı durumunda daha düşük oranda hekime gittikleri (%14.3'e karşı %53.8) ve bu farkların da istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır. Yine istatistiksel olarak önemli şekilde, tutukevinde bulunan kadınların bulunmayanlara göre daha az oranda genital bölgelerini kuruldıkları (%64.0'e karşı %92.0) ve doğru biçimde kuruldıkları (%15.6'a karşı %39.1); daha fazla oranda vajinal duş yaptıkları (%46.2'e karşı %38.5) ve menstruasyon sırasında yetersiz sıklıkta duş aldıkları (%78.5'e karşı %16.7) belirlenmiştir. Tutukevinde bulunan ve bulunmayan kadınların genital bölgeyi temizleme şekli, tuvaletten sonra el yıkama alışkanlığı, iç çamaşırı değiştirme sıklığı, hijyenik ped kullanımı, ped ihtiyacını karşılayabilme, ped değiştirme sıklığı, ped değiştirme öncesi ve sonrası el yıkama ve menstruasyon sırasında duş alma şekli bakımından benzer özellikte oldukları bulunmuştur.

Sonuç: Bu araştırma çalışmanın yapıldığı tutukevinde bulunmanın, kadınların bazı genital hijyen uygulamalarını olumsuz etkilediği sonucunu açığa çıkarmıştır. Sağlık çalışanları sağlık eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile tutukevinde bulunan kadınların genital hijyen uygulamalarını geliştirebilir, kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesine katkı oluşturabilirler.

Anahtar Kelimeler: Genital; hapishaneler; hemşirelik bakımı; hijyen; kadın sağlığı.

ABSTRACT

The Effects of Being in Prison on Women's Genital Hygiene Practices

Objective: The study aims to determine the effect of prison stay on women's genital hygiene practices.

Method: This study is conducted on 100 female chosen by cross-sectional, randomized sampling method. 50 female prisoners compared with 50 non-prisoner female in order to determine the effects of being in prison on genital hygiene behaviors. Data obtained from two questionnaires analyzed with t test and chi-square test.

Results: In this study it was concluded that unawareness level about normal vaginal discharge was higher (90.0% vs 72.0%), abnormal vaginal discharge ratio was higher (58.0% vs 30.0%) applying to a doctor due to abnormal vaginal discharge ratio was lower (14.3% vs 53.8%) in prisoner participants than non-prisoners. These differences were statically significant. It was also concluded that genital area drying behavior was more common (64.0% vs 92.0%) and accuracy of genital drying behavior ratio was higher (15.6% vs 39.1%), vaginal shower behavior was higher lower (46.2% vs 38.5%) shower ratio during menstruation period was lower (78.5% vs 16.7%) in non-prisoner participants. Two groups were found similar for genital area cleaning methods, hand washing behavior after using bathroom, frequency of underwear changing, use of hygienic pads, frequency of hygienic pad changing, being able to provide hygienic pad needs, hand washing behavior before and after changing hygienic pads and shower taking method during menstruation period.

Conclusion: The present study revealed certain shortcomings about the genital hygiene practices of the women in prison where made this study. Healthcare workers could improve the genital hygiene practices of the women in prison through health education and counseling services and thus contribute to the protection and improvement of women's health.

Keywords: Genital; prisons; nursing care; hygiene; women's health.

*Bu araştırma 6. Ulusal Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresinde, Ankara, 23-25 Nisan 2009 tarihinde, poster bildiri olarak sunulmuş ve en iyi bildiri dalında ikincilik ödülünü almıştır.

**Balıkesir Üniversitesi İvrindi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım Bölümü (Öğr.Gör.)

***Adnan Menderes Üniversitesi Aydın Sağlık Yüksekokulu, Ebelik Bölümü (Doç. Dr.)

GİRİŞ

Kadının sağlıklı olması, sadece kendisi için değil aynı zamanda çocukları, ailesi ve toplum sağlığı için de önemlidir. Kadınların cinsel olgunluğa eriştiği ve doğurganlık fonksiyonlarının gerçekleştiği 15–49 yaş dönemi aynı zamanda genital enfeksiyonların artış gösterdiği riskli bir dönemdir. Bu dönemde gelişebilecek genital enfeksiyonlar, kadınların genital hijyen uygulamalarını doğru bir şekilde uygulamaları ile önlenabilir (Demirbağ 2000; Ege ve Eryılmaz 2005).

Genital hijyen uygulamalarının yetersiz olduğu durumlarda genital enfeksiyonlar gelişebilmektedir. Enfeksiyonlar da kadınlarda ciddi komplikasyonlara neden olarak kadınların fizyolojik, psikolojik sağlıklarını, yaşam kalitelerini ve ekonomilerini etkilemektedir (Karatay ve Özvarış 2006). Genital enfeksiyonlar kadının hayatını tehdit etmese bile ektopik gebelik, sepsis, servikal kanser, infertilite ve yenidoğanda konjenital enfeksiyonlar gibi çok sayıda soruna neden olmaktadır (Karaer, Boylu, Avsar 2005; Karatay ve Özvarış 2006). Bu enfeksiyonlar aynı zamanda kadının cinsel yaşamını, aile hayatını, günlük yaşam aktivitesini, psikolojisini olumsuz yönde etkilemekte ve yaşam kalitesini düşürmektedir. Ayrıca genital enfeksiyonlara bağlı gelişen kötü koku ve genital kaşıntı kadınlarda sosyal izolasyona neden olarak, onların sosyal yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Marin, King, Sfameni, Graeme 2000; Ege ve Eryılmaz 2005; Karaer, Boylu, Avsar 2005; Mashburn 2006).

Kadınlar birçok nedenle genital enfeksiyonlara yatkındırlar. Birinci neden, kadınlarda üretra, vajina ve anüsün birbirine yakın olmasıdır. Bu organlardan birine yerleşen enfeksiyon ajanları diğer bölgelere kolayca yayılabilir (Karatay ve Özvarış 2006). İkinci neden ise kişisel faktörlerdir. Bunlar; başta hijyen eksikliği olmak üzere, tuvalet sonrası genital bölge temizliğinin uygun bir şekilde yapılmaması, el yıkama alışkanlığının olmaması, genital bölgenin çok sık yıkanması, uygun iç çamaşırı kullanılmaması, doğumların sağlıklı koşullarda gerçekleşmemesi, düşüklerin uygunsuz koşullarda yapılması, menstruasyon sırasında hijyenik pedlerin kullanılmaması ve vajinal duş uygulamasıdır (Karatay ve Özvarış 2006). Üçüncü neden, çevresel faktörlerdir. Bunlar; altyapı olanaklarının yetersiz olması, sağlıklı kullanma suyunun olmaması, toplu yaşanan yerlerde hijyen eksikliğinin olması gibi

faktörlerdir (Badawi, El-Gilany, El-Fedawy 2005; Cottrell 2006; Karatay ve Özvarış 2006).

Kadınların güç yaşam koşulları altında toplu olarak yaşadıkları bir yer olarak kabul gören tutukevleri, kadınların sağlık alışkanlıklarını, genital hijyen uygulamalarını ve genital sağlıklarını olumsuz etkileyebilecek bir ortamdır (Zaitzow 1999; Barlett 2007). Tutukevinde bulunan kadınların genital hijyen uygulamaları ortak duş ve tuvaletleri kullanmalarından, sunulan hijyen olanaklarının kısıtlı olmasından dolayı etkilenebilir. Bu nedenlerden dolayı ebe ve hemşirelerin bu ve benzeri özel mekânlarda yaşamlarını sürdüren kadınların sağlığını koruma ve geliştirmeye öncelik vermeleri gerekmektedir. Tutukevinde bulunma gibi özel yüksek risk altında olan kadınların, genel sağlık düzeylerini önemli bir biçimde etkileyebilecek olan genital hijyen uygulamalarının hangi durumda olduğunun bilinmesi, bu kadınlara sunulan sağlık hizmetlerinin planlanmasını ve sunumunu kolaylaştırabileceği düşünülmektedir.

AMAÇ

Bu araştırma kadınların tutukevinde bulunmalarının, genital hijyen uygulamalarına etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sorusu ise “tutukevinde bulunma kadınların genital hijyen uygulamalarını etkiler mi?” idi.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma kesitsel olarak yapıldı.

Evren ve Örneklem

Mayıs 2007 ve Eylül 2008 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmaya olasılıksız örnekleme (convenience sampling: uygunluk örnekleme; Karataş 2002) yöntemi ile belirlenen 100 kadın alınmıştır. Araştırma Bursa E - Tipi Kapalı – Açık Cezaevi İnfaz Kurumunda ve Bursa 2 No’lu Ana Çocuk Sağlığı-Aile Planlaması Merkezi (AÇSAPM) ve Hürriyet Sağlık Ocağı’nda yapılmıştır. Araştırmada tutukevinde bulunmanın genital hijyen davranışlarına etkisini incelemek için tutukevinde bulunan kadınların genital hijyen uygulamaları tutukevinde bulunmayan ile karşılaştırılmıştır. Bursa E - Tipi Kapalı – Açık Cezaevi İnfaz Kurumunda bulunan kadınlar (n=50) çalışma grubunu, Bursa 2 No’lu AÇSAPM’ne ve Hürriyet Sağlık Ocağı Merkezi’ne bağlı bölgede ikamet eden kadınlar (s=50) ise kontrol grubunu oluşturmuştur.

Araştırmanın yürütüldüğü dönemde Bursa E – Tipi Kapalı Açık Cezaevi İnfaz Kurumunda 72 kadın bulunmakta idi. Örneklem alınacak en az kadın sayısı, %95 güven aralığı ($\alpha=0,05$), $P=0,50$ ve $N=72$ evren sayısı ile hesaplandığında, 61'dir (Karataş 2002). Araştırmanın yapıldığı sırada Bursa E – Tipi Kapalı Açık Cezaevi İnfaz Kurumunda bulunan 72 kadından ikisi menopoz döneminde olduğu ve 20'si araştırmaya katılmayı kabul etmediği için araştırma dışı bırakılmış ve çalışma grubunu 50 tutuklu kadın oluşturmuştur. Araştırmada menstruasyon dönemine ilişkin hijyen uygulamalarının da belirlenmesi hedeflendiği için menopoz dönemindeki kadınlar araştırma kapsamına alınmamıştır. Kontrol grubuna ise Bursa 2 No'lu AÇSAPM ve Hürriyet Sağlık Ocağı'na bağlı 6 mahallede ikamet eden 6523 kadın arasından olasılıksız örneklem yöntemi ile 50 kadın seçilmiştir. Tutukevinde bulunan kadınlar ile eşleşme yapmak için bölge ev halkı tespit fişlerinden yararlanılmış; yaş, eğitim düzeyi, evlilik durumları, aile tipi bakımından tutukevinde kalan kadınlar ile benzer olan kadınlar tespit edilmiş, araştırmaya davet edilmiş ve kontrol grubuna alınmıştır. Kontrol grubuna davet edilen kadınların tamamı araştırmaya katılmayı kabul etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından konuya ilişkin literatürden yararlanılarak hazırlanan iki adet soru formu ile toplanmıştır (Badawi, El-Gilany, El-Fedawy 2005; Ege ve Eryılmaz 2005; Karatay ve Özvarış 2006). Birinci soru formu, tutukevinde bulunan kadınlar için hazırlanmış olup 40 sorudan, ikincisi ise tutukevinde bulunmayan kadınlar için hazırlanmış olup 36 sorudan oluşmaktadır. Soru formlarında kadınların yaş, eğitim, aile tipi, çocuk sayısı, çalışma ve sosyal güvence durumları, eşlerinin eğitimi ve çalışma durumu, vajinal akıntı ile ilgili bilgi, deneyim ve uygulamaları, iç çamaşırı nitelikleri ve hijyenine ilişkin uygulamaları, tuvalet hijyenine ilişkin bireysel alışkanlık ve uygulamaları, menstruasyon dönemindeki hijyen alışkanlıkları ve uygulamalarını, vajinal duş yapma durumunu sorgulayan sorular yer almakta idi. Tutukevinde bulunan kadınlara sorulan 4 ilave soruda tutukevinde kalış süresi, kaç kişilik odada buldukları ve yaşadıkları odada tuvalet ve banyo bulunma durumları sorgulanmakta idi. Hazırlanan soru formlarının kapsamı ve görünümü ile ilgili Doğum, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanındaki üç öğretim

üyesinin görüşleri alınmış ve öneriler doğrultusunda yeniden düzenleme yapılmıştır. Daha sonra, soru formlarının anlaşılabilirliği ve kullanılabilirliğini geliştirmek için 2 Nolu AÇSAP merkezine gelen 10 kadına ön uygulama yapılmıştır. Kadınların tutukevinde bulunması, araştırmanın bağımlı değişkeni; kadınların eğitim, çalışma, sosyal güvence, aile tipi, evlilik durumları, yaşayan çocuk sayıları, eşlerinin eğitim ve çalışma durumları, vajinal akıntı ile ilgili bilgi, deneyim ve uygulamaları, iç çamaşırı nitelikleri ve hijyenine ilişkin uygulamaları, tuvalet hijyenine yönelik bireysel alışkanlıkları ve uygulamaları, menstruasyon dönemindeki hijyen alışkanlıkları ve uygulamaları, vajinal duş yapmaya ilişkin uygulamaları da araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinin tutukevinde yapılma aşamasında; kadınlar bir öğretmen ve bir gardiyan bulunmak koşulu ile beşer kişilik gruplar halinde ayrı bir odaya alınmış, kadınlar ile tanışılmış ve araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlardan yazılı olarak onam alındıktan sonra, veriler araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme tekniği kullanarak toplanmıştır. Soru formunun doldurulması sırasında bireysel mahremiyeti sağlamak için görüşme yapılan kadın, arkadaşlarından uzaklaştırılarak görüşme salonunun diğer tarafındaki bir masaya alınmış ve görüşme bireysel olarak yapılmıştır. Her bir soru formunun doldurulması yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür.

Tutukevinde bulunmayan kadınlardan verilerin toplanmasında ise örneklem seçim kriterlerine göre belirlenen kadınlar ile tanışılmış, araştırma hakkında bilgi verilmiş, yazılı olarak onamları alınmış ve yüz yüze görüşme tekniği kullanarak soru formu doldurulmuştur. Veri toplama formunun bu bölümünün doldurulması yaklaşık 20-30 dakika sürmüştür.

Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra, araştırmacı tarafından araştırma kapsamına alınan tüm kadınlara, normal akıntının özelliği, doğum kontrol yöntemleri ve genital hijyen kuralları hakkında bilgi verilmiş, kadınların sorduğu sorular cevaplandırılmıştır.

Etik Uyumluk

Araştırma protokolüne Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu tarafından 13.10.2008 tarihinde etik onay alınmıştır. Araştırmanın tutukevinde kalan kadınlara uygulanabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nden (14.09.2007), tutukevinde bulunmayan kadınlara uygulanabilmesi için Bursa ili Osmangazi Sağlık Grup Başkanlığı ve Bursa Sağlık Müdürlüğü'nden (17.09.2007) yazılı izin alınmıştır. Ayrıca, araştırma Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak yapılmış olup, kadınlara araştırma ile ilgili bilgi verilmiş ve yazılı onamları alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi Statistical Package for the Social Sciences Version 11.5 (SPSS Inc., Chicago, IL, USA) yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde dağılımları alınmış, t testi ve ki-kare testi kullanılmıştır. Tutukevinde bulunan ve bulunmayan kadınlar eğitim, çalışma, sosyal güvence, aile tipi, evlilik durumları, çocuk sayıları, eşlerinin eğitim ve çalışma durumları, jinekolojik akıntı ve enfeksiyon deneyimleri, bilgi ve uygulamaları, iç çamaşırı hijyenine ilişkin uygulamaları, tuvalet hijyeni ile ilgili bireysel alışkanlıkları ve uygulamalarını, menstruasyon dönemindeki hijyen alışkanlıkları ve vajinal duş yapmaya ilişkin uygulamaları bakımından t testi ve ki-kare testi kullanılarak karşılaştırılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan tutukevinde bulunan kadınların yaş ortalaması 31.80 ± 9.53 , tutukevinde bulunmayan kadınların yaş ortalaması 31.88 ± 9.44 olarak bulunmuştur. Her iki grupta yer alan kadınların %32.0'nın okur-yazar olmadığı, %34.0'nın ilkökul mezunu olduğu, %34.0'nın ortaokul ve üstü eğitime sahip olduğu bulunmuştur. Kadınların %80'inin çekirdek ailede yaşadığı ve %50'sinin resmi nikâhı olduğu saptanmıştır. Bu bulgular tutukevinde bulunan ve bulunmayan kadınların sözü edilen bu değişkenler bakımından benzer özellikte olduklarını göstermektedir.

Tutukevindeki kadınların eşlerinin %45.0'nın ve tutukevinde bulunmayan kadınların eşlerinin ise %52.5'inin ilkökul mezunu olduğu; tutukevindeki kadınların eşlerinin %62.5'inin ve tutukevinde bulunmayanların eşlerinin %85.0'nin düzenli gelir getiren bir işte çalıştıkları belirlenmiştir.

Tutukevinde bulunan kadınların %82.0'ı 0-6 aydır, %4.0'ı 7-12 aydır, %14.0'ı 13 ay ve daha fazla süredir tutukevinde kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu kadınların %26.0'sı (s=13/50) 14, %38.0'i %22 ve %36.0'sı 40 kişilik odada bulduklarını bildirmişlerdir. Tutukevinde

bulunan kadınların tamamı yaşadıkları odada tuvalet ve banyo bulunduğunu belirtmişlerdir.

Tutukevinde kalan kadınların tutukevine girmeden önce, bulunmayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha büyük bir kısmının (sırayla: %56.0, %30.0) gelir getiren bir işte çalıştığı ($\chi^2=6.895$, $p<0.05$), daha az bir bölümünün (sırayla: %36.0, %76.0) sosyal güvencesinin olduğu ($\chi^2=16.234$, $p<0.05$) belirlenmiştir. İstatistiksel olarak benzer şekilde, tutukevinde kalan kadınların ortalama 2.40 ± 1.60 ve bulunmayanların ortalama 2.09 ± 1.29 yaşayan çocuğu bulunmakta idi ($t=0.882$, $p>0.05$).

Bu çalışmada tutukevinde bulunan kadınların yarısından çoğunun (%56.0) tutukevine girmeden önce gelir getiren bir işte çalıştığı, tutukevinde bulunmayanların ise üçte birinin çalıştığı (%30.0) saptanmıştır. Yağmur (2007)'un genital hijyen davranışları ile ilgili yapmış olduğu bir çalışmada kadınların %23.2'sinin çalıştığı rapor edilmiştir. Kadınların gelir getiren bir işte çalışmaması, bireysel bakımlarında karar vermelerini, öz bakım sorumluluklarını yerine getirmelerini ve doğru genital hijyen davranışlarını olumsuz yönde etkileyebilir.

Tablo 1' de tutukevinde bulunan ve bulunmayan kadınların vajinal akıntı ile ilgili deneyimleri, bilgi ve uygulamalarının karşılaştırılması yer almaktadır. Araştırmada tutukevinde bulunmayan kadınların (%90.0), tutukevinde bulunanlara (%72.0) göre daha fazla oranda normal vajinal akıntının özelliklerini bilmedikleri ve bu farkın da istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır. Bu bulgu her iki gruptaki kadınların büyük bir kısmının kadınlarda meydana gelen normal vajinal akıntının özelliğini bilmedikleri ya da yanlış bildiklerini göstermektedir. Bu sonuçlar, kadınların büyük bir kısmının normal vajinal akıntının özelliğini bilmediğini ya da yanlış bildiğini göstermektedir. Kadınların normal vajinal akıntının özelliklerini bilmemesi üreme sistemine ait hastalıkların erken belirtilerini zamanında değerlendiremeyecekleri, erken tanı ve tedavi olanaklarından yararlanamayacaklarını gösterebilir. Bu çalışmada kadınların anormal akıntı durumunda hekime gitme oranlarının düşük olması normal vajinal akıntının özelliklerini bilmemeleri ile ilişkili olabilir.

Tutukevinde bulunan kadınların bugüne kadar %50'sinin anormal vajinal akıntı yaşadığı ve bu durumda %40'ının doktora gittiği,

%40'nın kendisine dikkat etmeye çalıştığı ve %20'sinin hiçbir şey yapmadığı tespit edilmiştir. Tutukevinde bulunmayan kadınların %42'si bugüne kadar anormal vajinal akıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Anormal vajinal akıntı yaşayan bu kadınlardan %52.4'ü doktora

gittiğini, %28.6'sı kendine dikkat etmeye çalıştığını, %19'u hiçbir şey yapmadığını ifade etmişlerdir. Her iki grup arasında kadınların anormal vajinal akıntı yaşama ve anormal vajinal akıntı yaşadıklarında ne yaptıkları yönünden istatistiksel fark anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$).

Tablo 1. Tutukevinde Bulunan ve Bulunmayan Kadınların Vajinal Akıntı İle İlgili Bilgi, Deneyim ve Uygulamalarının Karşılaştırılması (S=100).

Deneyim,bilgi ve uygulamalar	Tutukevinde bulunan (S=50) (%)	Tutukevinde bulunmayan (S=50) (%)	χ^2	p
Normal akıntının özelliğini bilme durumu				
Doğru bilen*	14 (28.0)	5 (10.0)		
Yanlış bilen ya da hiç bilmeyen	36 (72.0)	45 (90.0)	5.263	0.022
Anormal akıntı yaşama durumu				
Yaşayan	25 (50.0)	21 (42.0)		
Yaşamayan	25 (50.0)	29 (58.0)	0.644	0.422
Son bir ay içinde anormal akıntı yaşama durumu				
Yaşayan	29 (58.0)	15 (30.0)		
Yaşamayan	21 (42.0)	35 (70.0)	7.955	0.005
Anormal akıntı olduğunda yapılan uygulama türü				
Hiçbir şey yapmayan	5 (20.0)	4 (19.0)		
Bireysel uygulama yapan**	10 (40.0)	6 (28.6)	0.821	0.663
Doktora giden	10 (40.0)	11 (52.4)		
Son bir ay içinde anormal akıntı olduğunda yapılan uygulama türü				
Hiçbir şey yapmayan	16 (57.1)	5 (33.3)		
Bireysel uygulama yapan***	8 (28.6)	2 (13.3)	7.281	0.024
Doktora giden	4 (14.3)	8 (53.3)		

* Vajinal akıntının "şeffah ve kokusuz" olduğunu söyleyen kadınlar doğru akıntının özelliklerini doğru bilen olarak değerlendirilmiştir.

** Tutukevinde bulunan kadınlardan "bez kullandım" diyen bir kişi ve tutukevinde bulunmayan kadınlardan antibiyotik kullandım diyen bir kişi bireysel uygulama yapan grubuna dâhil edilmiştir.

*** Tutukevinde bulunan kadınlardan "bez kullandım" diyen bir kişi ve tutukevinde bulunmayan kadınlardan fitil kullandım diyen bir kişi bireysel uygulama yapan grubuna dâhil edilmiştir.

Son bir ay içinde tutukevinde bulunan kadınların (%58.0), bulunmayanlara (%30.0) göre daha fazla oranda anormal akıntı yaşadıklarını ifade ettikleri ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2=7.955$, $p<0.05$). Kadınlara son bir ay içinde anormal akıntı yaşama durumunda nasıl davrandıkları sorulduğunda, tutukevinde bulunan kadınların (%14.3), tutukevinde bulunmayanlara (%53.8) göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha düşük oranda hekime gittiklerini ifade etmişlerdir ($\chi^2=7.281$, $p<0.05$). Bu fark tutukevinde bulunan kadınların buldukları ortama ilave olarak anormal akıntı durumundaki sağlık uygulamaları ile de ilişkili olabilir.

Tutukevinde bulunan ve bulunmayan kadınların kullandıkları iç çamaşırlarının nitelikleri ve hijyenine ilişkin uygulamalarının karşılaştırılması Tablo 2'de verilmiştir. Tutukevinde bulunan kadınların %56'sı beyaz renkte ve %72'si pamuklu iç çamaşırı tercih ettiklerini, tutukevinde bulunmayanların ise

%60'ı beyaz renkte ve %80'i pamuklu iç çamaşırı tercih ettiklerini belirtmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede gruplar arası fark anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$). Bu sonuçlar kadınların tutukevinde bulunmalarının iç çamaşırı niteliklerine ilişkin tercihlerini etkilemediğini göstermesi bakımından önemlidir.

Tutukevinde bulunan kadınların %62.0'nın ve bulunmayanların %48.0'nın bir gün içinde iç çamaşırlarını yetersiz sıklıkta (iki üç günde bir) değiştirdikleri, ancak yapılan istatistiksel analizde gruplar arasındaki farkın anlamsız olduğu saptanmıştır ($\chi^2=1.980$, $p>0.05$). Bu bulgu tutukevinde bulunmanın kadınların iç çamaşırı değiştirme sıklığını etkilemediğini göstermektedir. Bu konuda yapılan diğer çalışmalarda da bu çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde, kadınların %46.7-64.2'sinin iç çamaşırlarını yetersiz sıklıkta değiştirdikleri bildirilmektedir (Bekar, Güler, Güler, Kocataş 2005; Karatay ve Özvarış 2006; Yağmur 2007; Aytac 2009). Bu sonuçlara göre ülkemizde

kadınların büyük bir çoğunluğunun iç çamaşırını değiştirme sıklıklarının yetersiz olması nedeni ile genital enfeksiyonlara yatkın oldukları söylenebilir. Yağmur (2007)'un çalışmasında da benzer sonuçlar bildirilmiştir. Bu sonuçlar kadınların eğitim seviyesinin yükselmesi ile genital hijyen davranışlarının olumlu yönde etkilendiğini göstermektedir. Çalışmada tutukevinde bulunan kadınların büyük bir çoğunluğunun (%90.0), bulunmayanlara (%6.0)

göre iç çamaşırını elde yıkadıkları bulunmuştur. Tutukevinde bulunan kadınların %6'sı, bulunmayanlara göre daha az oranda iç çamaşırını uygun olan yerlerde (dolap, çekmece) sakladıkları tespit edilmiştir. Bu sonuç tutukevinde bulunan kadınların buldukları ortamda iç çamaşırını saklayabilecekleri dolap gibi malzemelerin yetersiz bulunması ya da ortak kullanmayı istememeleri ile ilişkili olabilir.

Tablo 2. tutukevinde Bulunan ve Bulunmayan Kadınların Kullandıkları İç Çamaşırının Nitelikleri ve Hijyenine İlişkin Uygulamalarının Karşılaştırılması (S=100).

İç çamaşır hijyenine ilişkin uygulamalar	Tutukevinde bulunan (S=50) (%)	Tutukevinde bulunmayan (S=50) (%)	x ²	p
İç çamaşırının rengi				
Beyaz	28 (56.0)	30 (60.0)	0.164	0.685
Renkli	22 (44.0)	20 (40.0)		
İç çamaşırının türü				
Sentetik	14 (28.0)	7 (14.0)	2.954	0.086
Pamuklu/penye	36 (72.0)	43 (86.0)		
Yeterli iç çamaşır olma durumu				
Olan	35 (70.0)	40 (80.0)		
Olmayan	15 (30.0)	10 (20.0)	1.333	0.248
İç çamaşır değiştirme sıklığı				
Yeterli*	19 (38.0)	26 (52.0)	1.980	0.159
Yetersiz	31 (62.0)	24 (48.0)		
İç çamaşırını istedikleri zaman yıkayabilme durumu				
Yıkayabilen	44 (88.0)	46 (92.0)	0.444	0.505
Yıkayamayan	6 (12.0)	4 (8.0)		
İç çamaşırını yıkama şekli				
Makinede yüksek ısıda	- -	38 (76.0)		
Makinede renklilerle beraber düşük ısıda	- -	7 (14.0)		
Elde yıkayan	45 (90.0)	3 (6.0)		
Kaynatarak yıkayan**	5 (10.0)	2 (4.0)		
İç çamaşırını ütüleyebilme				
Ütüleyen	7 (14.0)	14 (28.0)	2.954	0.086
Ütülemeyen	43 (86.0)	36 (72.0)		
İç çamaşırını kurutma biçimi				
Doğru şekilde***	45 (90.0)	49 (98.0)	3.031	0.079
Yanlış şekilde	5 (10.0)	1 (2.0)		
İç çamaşırını saklama biçimi				
Uygun yerlerde****	33 (66.0)	50 (100.0)		
Uygun olmayan yerlerde	17 (34.0)	- -		

* Günde en az bir kere iç çamaşırını değiştirenler yeterli olarak kabul edilmiştir.

**Tutukevinde bulunan ve tutukevinde bulunmayan kadınlardan çamaşır suyu ve deterjanla yıkayan bir kişi elde kaynatarak yıkayan grubuna dâhil edilmiştir.

*** İç çamaşırını açık havada ipte, telde kurutanlar (üzeri tülbent gibi ince bir bezle kapatılmış olabilir) doğru olarak kabul edilmiştir.

**** İç çamaşırını dolapta, çekmeceye saklayanlar uygun yerlerde saklayanlar olarak kabul edilmiştir.

Tablo 3 tutukevinde bulunan ve bulunmayan kadınların tuvalet hijyenine yönelik bireysel alışkanlıkları ve uygulamalarının karşılaştırılmasını göstermektedir. Tutukevinde

bulunan ve bulunmayan kadınların genitel bölgeyi temizleme şekli ve tuvaletten sonra el yıkama alışkanlığı bakımından istatistiksel olarak benzer özellikte oldukları saptanmıştır. Diğer

yandan, tutukevinde bulunan kadınların (%64.0), bulunmayanlara (%92.0) göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha az oranda genital bölgelerini kuruladıkları ($\chi^2=11.422$, $p<0.05$) belirlenmiştir. Yine tutukevinde bulunan kadınların (%84.4), bulunmayanlara (%60.9) göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazla oranda genital bölgelerini yanlış biçimde kuruladıkları (tuvalet kâğıdı ile arkadan öne ya da rastgele) görülmüştür ($\chi^2=5.015$, $p<0.05$). Bu

konu ile ilgili Karatay ve Özvarış (2006)'ın yaptıkları çalışmada da kadınların %63.4'ünün genital bölgelerini yanlış temizledikleri belirtilmektedir. Bu sonuçlar kadınların genital bölgelerini daha çok arkadan öne ya da karışık temizleme şeklinde yanlış biçimde temizlediklerini göstermektedir. Bu sonuç kadınların bu konuda yeterli bilgilerinin olmadığını ve eğitime ihtiyaçlarının olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 3. Tutukevinde Bulunan ve Bulunmayan Kadınların Tuvalet Hijyenine Yönelik Bireysel Alışkanlıkları ve Uygulamalarının Karşılaştırılması (S=100).

Tuvalet hijyenine yönelik uygulamalar	Tutukevinde bulunan (s=50) (%)	Tutukevinde bulunmayan (s=50) (%)	χ^2	p
Genital bölgeyi temizleme şekli				
Doğru yapan*	12 (24.0)	12 (24.0)		
Yanlış yapan	38 (76.0)	38 (76.0)	0.000	1.000
Genital bölgeyi kurulama durumu				
Kurulayan	32 (64.0)	46 (92.0)		
Kurulamayan	18 (36.0)	4 (8.0)	11.422	0.001
Genital bölgeyi kurulama şekli				
Doğru yapan**	5 (15.6)	18 (39.1)	5.015	0.025
Yanlış yapan	27 (84.4)	28 (60.9)		
Tuvaletten önce el yıkama durumu				
Yıkayan	22 (44.0)	23 (46.0)		
Yıkamayan	28 (56.0)	27 (54.0)	0.040	0.841

*Tuvaletten sonra genital bölgeyi önden arkaya doğru bir defada yapan kadınların uygulamaları "genital bölge temizleme şeklini doğru yapanlar" olarak kabul edilmiştir.

**Tuvaletten sonra tuvalet kâğıdı ile önden arkaya doğru kurulama yapan kadınlar "genital bölgeyi doğru kurulayanlar olarak" kabul edilmiştir.

Ayrıca tutukevinde bulunan kadınların (%46.2) yaklaşık yarısının her tuvalete girdiğinde, bulunmayanların ise üçte birinden daha fazlasının (%38.5) haftada bir ya da iki kez vajinal duş yaptıkları ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\chi^2=10.910$, $p<0.05$; Tablo 4). Vajinal duş yapma durumunun incelendiği diğer çalışmalarda da kadınların vajinal duş yapma sıklığının %57.2-66.6 arasında olduğu gözlenmiştir (Ege, Eğri, Sunar, Timur, Zincir 2007; Yağmur 2007; Aytaç 2009). Bu sonuçlar kadınların vajinal duş yaparak, genital hijyeni koruyucu ve genital enfeksiyonları önlemede uygun davranmadıklarını göstermektedir.

Kadınların menstruasyon dönemindeki hijyen alışkanlıklarına ilişkin uygulamaları incelendiğinde, tutukevinde bulunan ve bulunmayan kadınların hijyenik ped kullanımı (sırası ile %82.0, %86.0), ped ihtiyacını karşılayabilme (sırası ile %78.0, %88.0), yeterli

sayıda ped değiştirme sıklığı (sırası ile %6.0, %4.0), ped değiştirmeden önce (sırası ile %56.0, %48.0) ve sonra (sırası ile %94.0, %89.0), duş alma (sırası ile %64.0, %72.0) ve duş alma şekli (sırası ile %71.9, %72.2) bakımından benzer özellik gösterdikleri bulunmuştur. Ancak tutukevinde bulunan kadınların (%78.5), bulunmayanlara (%16.7) göre daha fazla oranda yetersiz sıklıkta duş aldıkları ve bu farkın da istatistiksel önemli olduğu saptanmıştır ($\chi^2=25.796$, $p<0.05$). Yapılan benzer çalışmalarda da kadınların %37.82-89.9 arasında belirtilen oranlarda menstruasyon döneminde duş yaptıkları rapor edilmiştir (Karatay ve Özvarış 2006; Yağmur 2007). Bu sonuçlar kadınların tamamının menstruasyon döneminde duş almadıklarını göstermektedir. Tutukevinde bulunan kadınların menstruasyon döneminde duş alma sıklığının yetersiz olması, araştırma yapıldığı sırada tutukevinde sıcak su sisteminde arıza bulunmasından kaynaklanabilir.

Tablo 4. Tutukevinde Bulunan ve Bulunmayan Kadınların menstruasyon döneminde hijyen alışkanlıklarına ilişkin uygulamalarının Karşılaştırılması (S=100).

Menstruasyon dönemine ve vajinal duşa ilişkin uygulamalar	Tutukevinde bulunan (s=50) (%)	Tutukevinde bulunmayan (s=50) (%)	χ^2	p
Hijyenik ped				
Kullanan*	41 (82.0)	43 (86.0)	0.298	0.585
Kullanmayan	9 (18.0)	7 (14.0)		
Ped ihtiyacının karşılama durumu				
Evet	39 (78.0)	44 (88.0)	1.772	0.183
Hayır	11 (22.0)	6 (12.0)		
Ped değiştirme sıklığı				
Yeterli**	3 (6.0)	2 (4.0)	0.211	0.646
Yetersiz	47 (94.0)	48 (96.0)		
Ped değiştirmeden önce el yıkama				
Yıkayan	28 (56.0)	24 (48.0)	0.641	0.423
Yıkamayan	22 (44.0)	26 (52.0)		
Ped değiştirdikten sonra el yıkama				
Yıkayan	47 (94.0)	49 (98.0)	1.042	0.307
Yıkamayan	3 (6.0)	1 (2.0)		
Duş alma durumu				
Evet	32 (64.0)	36 (72.0)	0.735	0.391
Hayır	18 (36.0)	14 (28.0)		
Duş alma şekli				
Ayakta	23 (71.9)	26 (72.2)	0.001	0.975
Oturarak	9 (28.1)	10 (27.8)		
Duş alma sıklığı				
Yeterli***	7 (21.9)	30 (83.0)	25.796	0.000
Yetersiz	25 (78.5)	6 (16.7)		

*Ped ve çocuk bezi kullanan kadınlar hijyenik ped kullanan olarak kabul edilmiştir.

**Hijyenik pedi günde 6 ya da 8 kez değiştiren kadınlar ped değiştirme sıklığı yeterli olarak kabul edilmiştir.

***Menstruasyon döneminde her gün ya da iki günde bir duş alan kadınların duş alma sıklığı yeterli olarak kabul edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Birincisi, bu araştırma olasılıksız örneklem yöntemi ile yapılmıştır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar araştırma kapsamına alınan kadınları temsil etmektedir ve genellenemez. İkincisi, araştırma verileri yüz yüze görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Soru formunda kadınların genital hijyen bilgilerini ve uygulamalarını sorguladığı için, kadınlar mevcut durumu yansıtmayan yanıtlar vermiş olabilirler. Bu nedenle verilerin güvenilirliği görüşmecilerin verdiği bilgiler ile sınırlıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada tutukevinde bulunmanın kadınların normal vajinal akıntının özelliklerini bilme, anormal akıntı yaşama, anormal akıntı yaşama durumunda hekime başvurma, genital bölgeyi kurulama sıklığı ve biçimi, vajinal duş yapma ve menstruasyon döneminde duş alma uygulamalarını olumsuz etkilediği; genital

bölgeyi temizleme şekli, tuvaletten sonra el yıkama alışkanlığı, iç çamaşırı değiştirme sıklığı, hijyenik ped kullanımı, ped ihtiyacını karşılayabilme, ped değiştirme sıklığı, ped değiştirme öncesi ve sonrası el yıkama ve menstruasyon sırasında duş alma şeklini ise etkilemediği sonuçları elde edilmiştir.

Tutukevinde bulunan kadınların genital hijyen uygulamalarını geliştirebilmek için, tutukevi sağlık çalışanları ile tutukevlerine hizmet götüren diğer sağlık çalışanlarının hizmet içi eğitim programları aracılığı ile bu konuya olan duyarlılıklarının artırılması gerekmektedir. Sağlık çalışanları sağlık eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile tutukevinde bulunan kadınların genital hijyen uygulamalarını geliştirebilir, kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesine katkı oluşturabilirler.

TEŞEKKÜR

Bu araştırma Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doçum,

Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı yüksek lisans tezi olarak yapılmıştır. Araştırma verilerinin elde edilmesine katkılarından dolayı Bursa E - Tipi Kapalı – Açık Cezaevi İnfaz Kurumunda ve Bursa 2 No'lu Ana Çocuk

Sağlığı-Aile Planlaması Merkezi (AÇSAPM) ve Hürriyet Sağlık Ocağı çalışanlarına teşekkür ederiz. Araştırmamıza katılan kadınlara katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

Aytaç A. Kadınlarda Üreme Sağlığı Davranışlarının ve Geliştirilen Vajinal Akıntı Tanılama Formu (Vaft) İle Konulan Tanı Sonucunun Değerlendirilmesi. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2009; 2(1):23-32.

Badawi K, El-Gilany A, El-Fedawy S. Menstrual Hygiene Among Adolescent Schoolgirls in Mansoura Egypt. *Reprod Health Matters* 2005;13(26):147-52.

Bartlett A Women in Prison: Concepts, Clinical Issues and Care Deliver. *Psychiatry* 2007; 6(11):444-8.

Bekar M, Güler G, Güler N, Kocataş S. İlköğretim Okulu Kız Öğrencilerinde Menstruasyon Dönemi Hijyeni. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 2005;14(6):135-9.

Cottrell BH. Vaginal Douching Practices of Women in Eight Florida Panhandle Counties. *J Obst Gynecol Neonatal Nurs* 2006;35(1):24-33.

Demirbağ AC. Kadınlarda İdrar Yolu Enfeksiyonlarında Hijyenik Alışkanlıklarla İlgili Risk Faktörleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2000;4(2):52-8.

Ege E, Eryılmaz G. Genital Hijyen Davranışları Envanterinin (Ghde) Geliştirilmesi. *Anadolu Hemsire Sag. Bil. Derg* 2005;8(3):67-75.

Ege E, Eğri M, Sunar B, Timur S, Zincir H. Women's Douching Practices and Related Attitudes

in Eastern Turkey. *Japan Society of Obstetrics and Gynecology* 2007;33(3):353-9.

Karataş N. Araştırmada Örnekleme. Erefe İ, Editör. *Hemşirelikte Araştırma: İlke Süreç ve Yöntemleri*. 1. Baskı. İstanbul: Odak Ofset; 2002. p.125-38.

Karatay G, Özvarış ŞB. Bir Sağlık Merkezi Bölgesindeki Gecekonduklarda Yaşayan Kadınların Genital Hijyene İlişkin Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2006;10(1):7-14.

Karaer A, Boylu M, Avsar AF. Vaginitis in Turkish Women: Symptoms, Epidemiologic – Microbiologic Association. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol* 2005;1(21):211-5.

Marin MG, King R, Sfameni S, Graeme JD. Adverse Behavioral and Sexual Factors in Chronic Vulvar Disease. *Am J Obstet Gynecol* 2000;183(1):34-8.

Mashburn J. Etiology, Diagnosis, and Management of Vaginitis. *Journal of Midwifery & Women's Health* 2006;5(1):423-30.

Yağmur Y. Malatya İli Fırat Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan 15-49 Yaş Kadınların Genital Hijyen Davranışları. *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2007;6(5):325-30.

Zaitzow Ba. Women Prisoners and HIV/AIDS. *J Assoc Nurses AIDS Care* 1999;6(10):78-89.